

YUNAN

MİTOLOJİSİ

BURCU CAMCI / LEONIDAS GALARIOTIS

© KARAKARGA YAYINLARI 382

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

YUNAN MİTOLOJİSİ

Burcu Camcı / Leonidas Galariotis

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Editör: Sinem Aktaş

Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli

Sayfa Tasarımı: Emirhan Perker

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak-Mesud Topal-Meltem Kökboyu

1. Baskı: Nisan 2022

ISBN: 978-625-7217-99-6

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalıoğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No. 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No. 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel. (0 212) 252 22 42

Faks: (0 212) 252 22 43

karakarga.com

info@karakarga.com

karakargayayinlari

karakargayayinlari

karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu Sokak

No. 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel. 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No. 48625

İçindekiler

ÖNSÖZ	s9
YARATILIŞ HİKÂYESİ	s15
ZEUS	s19
TİTANLAR SAVAŞI (TİTANOMAKHIA)	s21
ATLAS	s23
SENTOR CHIRON	s24
ZEUS'UN İLK ÇOCUKLARI	s25
DOKUZ MÜZLER VE THAMİRİS	s26
ORPHEUS VE EURYDICE	s27
LINUS	s29
ZEUS'UN DİĞER ÇOCUKLARI	
DAHA ÇOK TANRI, DAHA ÇOK YARI TANRI	s30
HEPHAİSTOS	s31
METİS VE ATHENA	s32
LETO VE ASTERİA	s33
ARTEMİS VE APOLLON	s35
MARSİAS	s36
PERSEPHONE	s38
DEVLERİN SAVAŞI (GIGANTOMAKHIA)	s40
PORPHYRİON VE ALKYONEUS	s41
ENKELADOS	s43
TİFON (TYPHON) VE OLYMPUS'A SALDIRI	s44
PROMETHEUS	s47

PANDORA	s48
DEUKALION	s50
SİSİFOS	s53
İPHİMEDEİA	s54
OTOS VE EPHİALTES	s55
ATHAMAS VE INO	s58
PHRIXUS VE HELLE	s59
LEARCHUS VE MELİCERTES	s62
THEMİSTO	s63
ŞİFACI VE KÂHİN MELAMPUS	s65
ARGONOTLARIN SEFERİ VE JASON	s72
MEDEA	s81
İÖ İLE ZEUS	
ÇAPKIN TANRININ YENİ FETHİ: MISIRA YOLCULUK	s88
PERSEUS	s91
DANAE	s92
MEDUSA	s95
ANDROMEDA	s98
HERAKLES (HERKÜL)	
YENİ BİR KAHRAMANA İHTİYACIMIZ MI VARDI?	s104
ALKMENE ve AMPHİTRYON	s106
KUZENİN SARAYINDA GÖREVLER, YAN GÖREVLER	
ÖLDÜR EY YARI TANRI! ÖLDÜR, ÖLDÜR, ÖLDÜR!	s118
MİNOS VE PASİPHAİ	
EFSA NEVİ GİRİT KRALI'NIN MACERALARLA DOLU HAYATI	s145
GLAUKOS	s151
ANDROGEUS	s154
THESEUS	s157
Kaynakça	s165

ÖNSÖZ

Yunanlar her şeyi bizden daha mı iyi biliyordu? Görünen o ki antik çağlarda, yani birkaç üç dört bin yıl önce böyleymiş. Zira hikâyeleri farklı olsa da bütün dünya uluslarının kullandığı “Mitoloji” kelimesinin kökeni evvela Yunancadır: “Hikâye” anlamına gelen *mythos* kelimesi ile “sözcük veya konuşma” anlamına gelen *logos* kelimesinden türemiş olan, “hakkında toplanmış bilgi” anlamındaki *logia* son ekinin birleşmesi sonucu oluşmuştur. *Mythos* kelimesi daha sonra Latinceye *myth* olarak geçip, anlamı biraz değişerek, gerçekte var olmayan hikâyeler, gerçeküstülük barındıran efsaneler için kullanılmaya başlanmıştır.

Antik Yunan mitolojisinin tanrıları malum insan elinden çıkma. Tasavvur edilemez süper güçlere ve aynı zamanda insani zaafllara sahip, çeşitli epik maceraları hem tetikleyen hem de bizzat kahramanları olan bu coşkun karakterlere biz takipçileri hem saygı duyuyoruz hem korku, hem acırız hem de nefret ederiz. Çünkü bu tanrılar bugüne kadar umut, aşk, çaresizlik, düş kırıklığı, kıskançlık, açgözlülük gibi insani erdemler ve zaafllarla dolu sayısız hikâyeye ilham kaynağı oldular.

Yunan mitolojisi, diğ er birçok mitolojiler gibi kaotiktir, doğ rusal bir zaman akışı takip etmez, çok versiyonlu ve paralel evrenlidir. Antik ve modern çağ ların ozanları, tarihç ileri, araşt ırmacıları ve bilim adamları, kendi zamanlarına kadar yazılı ve sözlü anlatılgelen bu baş langıç hikâyelerini, olayları, maceraları kendi “güvenilir” versiyonları ile bizlere aktarırlar. Antik çağ lardan günümüze sağ kalarak varlığını sürdüren tek mitolojik kaynak kitap Apollodorus’un *Biblioteka*’sıdır. Bu kılavuz kitap, dönem ozanlarının ç elişkili hikâyelerini bir kapta harmanlayıp çok dağı lı mamış, nispeten düzenli bir Antik Yunan mitolojisi versiyonu sunmaktadır. Üç kitapta toplanmış olan bu eserin MS 1. veya 2. yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir. Uzun yıllar boyunca araşt ırmacılar bu eserin yazarının Atinalı Apollodorus (MÖ 180-110) olduğ una inanırlar. Asklepiades’in oğ lu Atinalı Apollodorus, Semadirekli Aristarchus ve Rodoslu Panaetius’la birlikte eğitim görmüş olan bir âlim, dilbilgisi uzmanı ve tarihç idir. Uzun yıllar İ skenderiye’de yaş ar. Fakat birçok baş ka âlimle birlikte Kral Ptolemy, VII. Physcon tarafından Mısır’dan sürölür ve bir sonraki aş amada Bergama’da görölür. Daha sonra Atina’ya geçer ve hayatının sonuna kadar orada yaş ar. Fakat günümüzde artık, yazarın kimliğı ile ilgili bu mevcut inanış ş aibeli bulunup pek kabul görmemektedir. Bu

sebeple de Apollodorus'un ismine Pseudo yani "sözde" öneki eklenerek böyle anılmaya başlanır: *Bibliotheca of Pseudo-Apollodorus* (Sözde Apollodorus'un Kütüphanesi).

Bibliotheka'nın, elyazması müsveddelerde parçasız, yekpare olduğu düşünülmektedir fakat kitaplaştığında üç cilt olarak bölünmüştür. Üçüncü cildin son bölümü, hikâye birden kesilerek son bulur, yani bir kısmı kayıptır. Theseus'un hikâyesinde olay tamamlanmadan aniden kitap biter. Biz de yine bu kitabı Theseus'un hikâyesiyle bitirmek istedik. Fakat maceranın en heyecanlı yerinde kesmek yerine, diğer kaynaklardan destek alarak macerayı tamamına erdirip, kitabımıza Truva Savaşı'ndan önce son vermiş olduk.

Bibliotheka'nın ilk bilinen basılı kopyası 1555 yılında Roma'da Benedetto Egio (Benedictus Aegius) of Spoleto tarafından yayımlanmıştır. Eseri üç cilt olarak basan Benedetto, tahrip olmuş elyazmalarında resmi olmayan ve yasaya aykırı bir şekilde birçok düzeltme yapmıştır. Basımından sonraki yıllarda bu eserin ilk kez gündeme gelişi de 9. yüzyılda Konstantinopolis (İstanbul) Ekümenik Patriği Fotios tarafından olmuştur.

Yunan mitolojisi günümüze Antik Yunan edebiyatı eserleri ile aktarılmıştır. Ayrıca yazılı kaynakların dışında, MÖ 900'lü yıllardan beri efsanevi form-

lar ve figürler çeşitli yöntemlerle tasvir de edilmiştir. Önemli, güvenilir kaynaklar arasında ilk başta, kronolojik olarak, Homeros'un iki epik şiir kitabı İlyada ve *Odisseia* ve Hesiodos'un yine epik şiir formatındaki kitapları *Theogonia* (Tanrıların Doğuşu) ve (İşler ve Günler) sayılır. *İşler ve Günler*, kırsal hayatla ilgili bir şiirdir ve üç adet mitten bahseder: Prometheus, Pandora ve dört mevsim mitleri. Lirik ozanlar da mitlerin yayılmasına katkıda bulunmanın yanı sıra, çoğunlukla bu hikâyelerden ilham almışlardır, her ne kadar bu ilham, eserlerinin hikâye anlatan bir formdan çıkıp, daha çok ima eden bir forma dönüşmesine sebep olmuştur. Örneğin, Üç Büyükler diye de anılan tragedya yazarları Euripides, Sophokles ve Aeschylus için efsanevi kahramanların dönemi ve Truva Savaşı'nın teşvik edici etkisi tartışılmaz. Birçok önemli mitolojik hikâye bu üçlünün tragedyaları ile klasik bir sanat formuna dönüşmüş olur. Aynı mevzu, Eski Yunan komedyelerinin yazarı olan ünlü komedyayazarı Aristophanes için de geçerlidir. Çok sayıda yerel hikâyenin olabilecek en uygun şekilde belgelenmesinde önemli rol oynayan diğer âlimler arasında ünlü tarihçiler Herodot ile Diodorus ve coğrafyacılar Pausanias ile Strabon gelir.

Mitoloji kaynaklarında, epik şiirin katkısıyla zamanla tarih katmanları oluşmaya başlamış ve böy-

lelikle nispeten bir mitolojik kronoloji de geliştirelebilmifştir. Bu mitolojik tarih, sayısız tutarsızlığa ve çelişkiye rağmen, genelde üç genişletilmiş döneme ayrılabilir:

1. Tanrıların Dönemi
2. Tanrılar ve İnsanların Dönemi
3. Kahramanların Dönemi

Biz de bu kitapta, “Sözde” Apollodorus’un anlatımını esas alarak, bu dönem akışına bağlı kalmaya çalıştık. *Biblioteka*’nın, olay örgüsünün ve karakter isimlerinin kaotik ve sıkıcı bir şekilde aktarıldığı bir kitaptan çok, bir grafik ansiklopedi tadında olmasını sağlayan epik, şiirsel ve sağlam anlatımını ve zaman çizgisini takip ettik. Yazar olmanın verdiği özgürlük hakkımızı kullanarak bazı aşırı detaylı veya az ünlü karakterlerin olduğu bölümleri atlayıp, bazı hikâyelerin çok çeşitli versiyonlarına rastladığımız durumlarda bir kısmını eleyip, bazı noktalarda olayları başka kaynaklarla zenginleştirdik. Tanrıların, yarı tanrıların ve sayısız ölümlü kahramanın yaratılış hikâyelerine yer vererek, anlaşılır bir dille derlemeye çalıştığımız bu kitapla sıkıcı bir mitoloji rehberi olmanın ötesinde Antik Yunan’ın mitolojik evrenine keyifli bir dalış gerçekleştirmeyi amaçladık. Umuyoruz ki bu ilahi kahramanların dünyasını size eğlenceli ve renkli bir şekilde aktarabilmişizdir.

Bu çalışmanın, gerçekten iyi hikâyelerin nasıl yapıldığının bir retrospektifi olması dileğiyle...

YARATILIŞ HİKÂYESİ

Her şey sonsuz bir karanlık ve boşluktan ibaretti. Zaten her zaman bu şekilde başlamaz mı?

Sonra “hiçlik” olarak da adlandırabileceğimiz bu yerde, yeryüzü tanrıçası Gaia (Toprak Ana) ve dünyalar hâkimi Uranos (Gökyüzü) birlikte yoktan var olurlar ve kudretli Uranos, Gaia’yı kendine eş olarak alır.

Bu birleşmeden ilk çocukları olan Titanları doğururlar. Altı oğuldan ve altı kız çocuktan oluşan ilk Titanların isimleri ve temsil ettikleri kavramları şöyle sıralanır: Kronos (Zaman), Okeanos (Okyanus), Tethys (Denizler, nehirler, yeraltı suları), Hyperion (Işık), Theia (Aydınlık ve değerli taşlar), Koios (Akıl ve zekâ), Phoebe (Ay ve kehanet), Rhea (Tanrıların anası, dağlık bölgeler), Mnemosyne (Hafıza), Themis (İlahi adalet ve düzen), Kriyus (Takımyıldız), Iapetos (Dikkat). Daha sonra üç oğul daha doğururlar: Hekatonkheirler (Yüz kollu devler). Her biri elli başlı ve yüz kollu olan bu üç dev, Briareus (Güç), Gyes (Dehşet) ve Kottos (Öfke) kimseye boyun eğmezler ve bu devlerle başa çıkabilecek güçte başka hiçbir canlı yoktur. Ve sonra Kykloplar (Tepegözler) doğar. İsim-